

Révész Sándor A TÖRTÉNELEM AZ ÉLET MÓKAMESTERE

 ligetmuhely.com/revesz-sandor-a-tortenelem-az-élet-mókamestere/

Láthatjuk: van, aki a föld alól is az eget lövi. Nem tudjuk, ki van odafönt. De tudjuk, ki van odalent. Odalent Ivan Podubnij van. Tudjuk, ki Ivan Podubnij. Nagyon híres profi birkózó, sokszoros világbajnok. A legyőzhetetlen. Késő öreg koráig, fél évszázadon át hajigálta embertársait, szórakoztatta a publikumot Oroszországban, Amerikában, a

Szovjetunióban. De ez nem ő. Ő egy másik Ivan Podubnij. Aki nem volt híres és nem sokat élt. A Vörös Hadsereg kötelékében harcolt, lőtt és halt a világháborúban. Nem is lehet, nem is kell róla tudni mást, mint hogy őrzi nevét ez a géppisztolyos síremlék Borne Sulinowóban.

Borne Sulinowónak egyáltalán nincs történelme. Borne Sulinowónak nincs semmi egyebe, csak a történelem.

aztán jött Hitler

Pomerániában, Stettin (Szczecin) vonzaskörzetében évszázadokon át szerénykedett egymás mellett két kis település, Linde és Grossborn a Pile-tó partján. Földművesek és halászok éldegéltek itt, nem túl sokan. Néhány tucat család. A 19. század végén ide telepítettek egy jó nagy katonai gyakorlóteret. De attól még az itteniek nyugodtan művelhették tovább a földet és foghatták a halat. Aztán jött Hitler, kitelepíttette az egész lakosságot, és hatalmas katonai támaszpontot építtetett ide. Itt volt a Harmadik Birodalom legnagyobb tűzérési kiképző bázisa. Nem titkolták, büszkélkedtek vele. A Führer maga adta át nem sokkal a háború előtt – időben, és nem sokkal az elsőként elfoglalandó Kelet-Pomeránia előtt – térben. A Pomerániai Fal részeként. Külön sivatagi gyakorlóterepet is kialakítottak az Afrikába készülő egységek számára.

A háború végén magyar katonák is harcoltak (és haltak) itt német parancsnokság alatt. Köztük Mészöly (akkor még Molnár) Miklós is, míg meg nem szökött. Volt itt hadifogoly-tábor is.

A Szovjetunió mindent, amit fölszabadított, magának szabadított föl. Bizonyos értelemben. De ezt a 18 ezer hektárt minden értelemben. Ezt a térséget egyszerűen kiszakították Lengyelországból, kivették a lengyel joghatóság hatálya alól, és kitörölték a köztudatból. A térképek szerint itt semmi más nem volt, csak erdő. Itt rendezték be a Vörös Hadsereg legjelentősebb külföldi titkos bázisát.

A régi kis településekből semmi nem maradt. Már a Harmadik Birodalomban átépítettek mindent úgy, hogy a települések polgári funkciói helyett a katonai szükségleteket szolgálja. Az utcahálózat, a településszerkezet, az épületállomány, minden. A Vörös Hadsereg ezt az alapot megtartotta, felhasználta, csak lesöpörte róla a náci felépítményt. Az összes szobrot, nevet, szimbólumot lecserélte a magáéra.

Kis híján fél évszázadig hiányzott ez a terület az emberlakta helyek lajstromából. Amikor 1992-ben a Szovjetunió után a katonai bázisa is megszűnt, a távozó sereg minden szimbolikus tárgyat magával vitt. Nem volt rombolnivaló, mint a náci hadsereg távozása után és a csatlós országok más településein. Csak ezt az egyet, Ivan Podubnij

síremlékét hagyták itt a város közepén, gondolván, hogy síremléket talán mégsem rombolnak. És tényleg nem, csupán elvitték a város közepéről a temetőbe. Onnan, ahol súlya volt, maga alá rendelte a teret és meghatározta hovatarozását, véráldozattal megfizetett birtoklását, oda, ahol már csak egy külön sírő lett a sok átlagos között.

minden élet a semmiből kezdődött

A katonák távozása után, 1993. június 5-én ünnepélyesen megnyitották Borne Sulinowo néven az immár lengyel várost, mely most először volt lengyel. Lengyelország minden területéről jöttek ide lakni olyanok, akiknek azelőtt sem ehhez a vidékhez, sem egymáshoz nem volt közük. Nem szokatlan helyzet – két emberöltővel azelőtt. Hiszen hatalmas területeket nyert Nyugaton és vesztett Keleten Lengyelország. Sok millió németet tüntettek el sok ezer négyzetkilométerről, és Lengyelország is tele volt otthonvesztett emberekkel. Nem számított tehát ritkaságnak, hogy elhagyott településeken a semmiből kezdődött az új élet. De a háború után így vagy úgy szinte minden élet a semmiből kezdődött.

1993-ban azonban ez már különleges helyzet. És hogy legyen valami összeköttetés a két kor között, Borne Sulinowo első lakói között akadtak olyan, egykoron messzire deportált lengyelek, akik fél évszázad múltán költözhetek haza a Szovjetunió távoli vidékeiről.

A város, mely az új lakóit fogadta, nem volt más, mint a tiszta múlt. Egyetlen lakója, egyetlen funkciója sem kötötte össze a jelennel. Nem adott semmi mást új lakóinak, mint a saját különleges történetét. Azt viszont kényre-kedvre, örökbe. Az új lakosságnak pedig nem volt itt semmilyen története. Mindenki jöttment volt, senkinek semmi köze a városhoz, melybe megérkezett.

Az első tervek szerint teljesen átépítették volna a várost. Hogy a katonai funkciók helyett a polgáriaknak feleljen meg. De aztán rájöttek, hogy a legjobb lehetőségük megélni abból, hogy a város olyan, amilyen; megélni a múltból, melyhez addig nem volt közük.

Az elsüllyedt, víz alatti erdő a Pile-tóban jelentős turisztikai érték. De egy egész garnizon város, ahol minden polgári intézmény egykori katonai intézményben működik, még jelentősebb turisztikai érték. A kettőre együtt rá lehet építeni a városka új életét.

Megszülettek az emlékpontok, melyek a bázist birtokló két birodalom totalitárius mivoltára emlékeztetnek, s 2009-ben megnyílt a város történetét átfogó múzeum. De a történeti átfogásnál fontosabbnak tűnt a militáris érdeklődés befogása. Még sehol sem volt az a múzeum, amikor 2004-ben először megrendezték itt a Katonai Járművek Nemzetközi Találkozóját. A minden év augusztusában megrendezett találkozókra összegyűlnek messze földről, legnagyobb számban a közeli Németországból, a katonásdi szerelmesei. Beöltöznek mindenféle katonai maskarákba, főleg második világháborúsokba; mindenféle hadi bemutatókat és harcias koncerteket rendeznek nekik, ők pedig megveszik a katonai bővli, kegytárgyat, szimbólumot és bármit, amiről azt mondják, hogy a hatalmas katonai bázis területén talált tárgy és töredékek. Akinek kevesebb pénze van, katonai teherautón, csoportosan zötyög a dimbes-dombos gyakorló terepen, akinek meg sok, tankot is bérelhet. A YouTube-on látható, amint egy kedélyes család a bikinis családanyával a jármű orrán utazik egy igazi orosz tankon.

Borne Sulinowo kicsi város, kb. ötezren lakják, nem kell olyan sok, hogy megéljenek. Elég hozzá egy kis történelem, amelyből a történelem ki van vonva. Ha a történelemnek hagynák, hogy az élet tanítómestere legyen, itt irtózatosan sokat és irtózatosan sok irtózatost lehetne tanulni tőle. Csak hát az a tanulás éppoly nehéz lenne, mint amilyen értékes és hasznos. A történelem lassú folyása félreeső vidéken évszázadokon át, midőn ésszerűtlenül nagy darab természet szolgálja kevés ember otthonos szegénységét. Aztán a katonai jelenlét első foka. A részleges. Mellyel együtt lehetett élni. Aztán a kétféle, nagyon hasonló és nagyon különböző totalitárius diktatúra, köztük a háború. Hogyan csinálta az egyik, hogyan a másik, és miért úgy? Milyen logikával, mechanizmussal működtek itt a különböző történelmi képződmények, milyenek voltak a hétköznapjaik? Milyen képek, ideák, normák éltek azok fejében, akik különböző korokban és státuszokban itt éltek és haltak? Mikor, kiknek, mit jelentett a kitelepítés, a betelepítés, mennyiben ugyanazt, mennyiben mást? Nagy és nehéz kérdés, mennyiben létezik, létezhet, mennyiben érték, mennyiben nem a folyamatosság, a „szervesség” a történelemben. Mert hát ez a hely a folyamatosság és a „szervesség” ellenpróbája. Ahol a folyamatosság, a „szervesség” nyomorult évszázados mozdulatlanságát hat évtized alatt három totális történelmi váltás követte. Ha ezt a hat évtizedet rendesen és mélyen felássák, tragédiák és súlyos tanulságok tömegét bányásszák ki a múltból.

a legjobb megélhetési lehetőség

De az élet parancsa arra haladni, amerre a legjobb megélhetési lehetőség kínálkozik. A legjobb lehetőség pedig a történelem történelmetlenítésében van. Mert csak az igazságainak, tragédiáinak, drámai dilemmáinak súlyától megfosztott történelem biztosíthat egy település közösségének megélhetést, mivel az szolgálja a kikapcsolódást, a szórakozást, az egzotikum iránti igényt, a megerősítést kinek-kinek abban, ami jólesik neki, ami hiteit és balhiteit, lelkének komfortérzetét táplálja. A történelem itt az életnek nem tanító-, hanem mókamestere. Csupán erőszakkal lehetne a tanítómestert a mókamester helyébe tenni, a kényszerítéshez diktatúra kell, a diktatúrában pedig hallgat a történelem. A szabadságban meg versenyképtelen.